

20. YÜZYIL RESİM VE HEYKELLERİNİN YUNAN MİTOLOJİSİ VE İKİCİLİK KAVRAMI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

Gül ERBAY ASLITÜRK¹, Ecem KÜÇÜKGÜNEY²

ÖZ

Mitoloji düşünüldüğünde, akla ilk gelen Yunan mitolojisidir. Yunan mitolojisi ile ilgili konular; tuvalde ve heykelde yüzlerce yıllık bir geçmişe sahiptir. Bu anlamda literatür tarandığında; Yunan mitolojisi içeriğine sahip resim ve heykellerin, zihin felsefesinin alt kollarından biri olan ikicilik (dualizm) kavramı yönünden incelenmediği görülmüştür. Bu yüzden çalışmada; Yunan mitolojisinin betimlendiği resim ve heykeller, 20. yüzyıl ile sınırlandırılarak, ikicilikleri yönünden ele alınmıştır. Bu çalışmanın amacı; 20. yüzyıl resim ve heykel sanatında, Yunan mitolojisi kahramanlarının yer aldığı eserleri inceleyerek, ikiciliğin olduğu eserleri değerlendirmektir. Çalışma yöntemi olarak; ikicilik kavramı, mitoloji ve Yunan mitolojisi ile ilgili doküman incelemesi ve literatür taraması yapılmıştır. Yunan mitolojisi içerikli resim ve heykeller, müze koleksiyonlarından ve özel koleksiyonlardan araştırılarak deskripsiyonları hakkında bilgi toplanmıştır. Envanter çalışması yapılarak eserler kronolojik sıralandırılmıştır. Çalışmada altı heykel, on tablo ve bir de duvar freski olmak üzere toplam onyediyi eser irdelenmiştir. Bu eserlerde ikiciliğin varlığı analiz edilerek, çalışma; resim ve heykele konu olan ikiciliğin, insan yaşamının bir parçası olduğunun vurgulanmasıyla sonlandırılmıştır.

Anahtar kelimeler: Yunan mitolojisi, 20. yüzyıl resim ve heykel sanatı, ikicilik

¹Yrd. Doç. Dr. Adnan Menderes Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Aydın, gerbay(at)adu.edu.tr

²Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi, gnyecem(at)gmail.com

AN INVESTIGATION ON DUALISM IN 20TH CENTURY PAINTINGS AND SCULPTURES ABOUT GREEK MYTHOLOGY

ABSTRACT

When considering mythology, Greek mythology is the first that comes into mind. The history of Greek mythology is written on sculptures and canvas for hundreds of years. A literature review on paintings and sculptures of Greek mythology reveals absence of mind dualism, a sub-branch of Greek philosophy. This study concentrates on the dualism aspect of the 20th century paintings and sculptures about Greek mythology. Specifically, works of art which include heroes of Greek mythology were examined in respect to dualism. As working method; document analysis and review of the literature were conducted about dualism, mythology and Greek mythology. Greek mythology paintings and sculptures from museum and private collections were investigated and their description were gathered. An inventory of the works were made in which they were listed chronologically. As a result of this study, seventeen art works were examined: six sculptures, ten paintings and a wall fresco. These works were analyzed for the presence of dualism. This study concluded with emphasis that dualism as described in paintings and sculptures are part of human life.

Keywords: Greek mythology, 20th century painting and sculpture art, dualism

Erbay Aslıtürk, Gül. Küçükgüney, Ecem. “20. Yüzyıl Resim Ve Heykellerinin Yunan Mitolojisi Ve İkicilik Kavramı Açısından Değerlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma”. *ulakbilge* 4. 8 (2016): 263-298.

Erbay Aslıtürk, G. Küçükgüney, E. (2016). 20. Yüzyıl Resim Ve Heykellerinin Yunan Mitolojisi Ve İkicilik Kavramı Açısından Değerlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma. *ulakbilge*, 4 (8), s.263-298.

Giriş

Mitoloji sözcüğü ‘myth’ ve ‘logia’ sözcüklerinin bir araya gelmesiyle oluşmuştur. Myth; söylenen söz, anlatılan hikâye anlamlarına gelirken, logos; bilim ve akıl anlamındadır (Tökel, 2000:5-6). Mitoloji ise ‘mitoslar bilgisi, mitosların sistemli bir şekilde toplamı’ demektir (Necatigil,1973:7). Mitoloji, bilimin henüz olmadığı zamanlarda, olayları açıklayamayan toplumların gerçek ile hayali harmanlayarak yarattıkları, evrenin yaradılışı ve sonu, tanrılar ve insanlarla ilgili olağandışı tüm öyküleri inceleyen bilim dalı şeklinde tanımlanmaktadır (Kaya, 2003:19). Mitolojilerdeki kişiler, doğaüstü varlıklardır ve temsil ettikleri nitelikleri ile tanınırlar. Mitoloji; insanların, etrafındaki olayların sebebini araştırmaya sevk eden içgüdüsel bir ihtiyaçtan doğmuştur. Yaşanılan bir geçmişin betimlenmesi ile ortaya çıkmaktadır (Köktan, 2014:262). Şefik Can’a göre her milletin kendine göre bir mitolojisi vardır. Bunlar Türk, Mısır, Hint, İran, Yunan vb. şeklinde örneklendirilebilir. Bu sayılan ulusların içerisinde, en çok incelenmiş ve üzerinde en çok fikir yorulan, Yunan mitolojisidir (Can, 2015:17). Yunan Mitolojisi, Eski Yunan’da oluşmuş mit ve öykülerden meydana gelen, tanrılar, tanrıçalar ve kahramanlar hakkındaki hikâyelerden oluşan, sözlü edebiyatla destanlaştırılmış ve yaygınlaşmış mitoloji şeklinde tanımlanmaktadır. Çalışmada, Yunan mitolojisi içeriği taşıyan 20. Yüzyıl resimleri ve heykelleri, ikicilik ile değerlendirilmiştir.

Zihin felsefesinin inceleme alanlarından biri olan ikiciliği açıklamadan önce, zihin felsefesini tanımlamak gerekmektedir. Zihin felsefesi; zihin, zihinsel olaylar, zihinsel işlevler, zihinsel özellikler, bilinç ve bunların fiziksel beden ile özellikle de beyin ile ilişkisini inceleyen felsefenin alt araştırma koludur. Bedenin zihinle ilişkisi bakımından zihin-beden sorunu, zihnin doğası ve onun fiziksel bedenle ilişkili olup olmadığı gibi başka sorunlara rağmen, zihin felsefesinin odağında yer alan bir sorun olarak görülmektedir. İkicilik (dualizm) ve tekçilik (monizm) zihin-beden sorununun çözümüne yönelik ortaya çıkan iki büyük düşünce akımıdır (Schaffer, 2005’den akt. Beyaz, 2014:3). Zihin felsefesinin çözümüne yönelik akımlar içinde yer alan ikicilik; Hançerlioğlu’na göre, herhangi bir alanda birbirlerine indirgenemeyen iki karşıt ilkenin varlığını ileri sürmektir (Hançerlioğlu, 1985:32). Bayraktar’a göre ise ikicilik; birbirinden bağımsız, birbirinden farklı, birbirine dönüştürülemeyen, yan yana ya da birbirinin karşısında olan iki ilkedden bahseden, felsefi görüş olarak tanımlanmaktadır (Bayraktar, 2003:30). Hançerlioğlu; ikiciliğin, temelde tanrılık yer (Öte dünya) ile insanlık yer (Dünya) ayırımından oluşan, dinsel ikicilikten yansıdığı olduğunu ileri sürmektedir (Hançerlioğlu, 1985:38).

İkicilik ile ilgili olan temel çalışma alanları teoloji (tanrıbilim) ve felsefedir. Dinsel alanda ikicilik, güçlüler ve güçsüzler yanında iyilik ve kötülük karşıtlığına

dayanmaktadır. Ölümsüz ruh inancıda ikicilik ile uyum içerisindedir (Beyaz, 2014:19). Hançerlioğlu, Sümerlerin yer ve gök tanrılarını, Eski Mısır'ın iyilikçi ve kötülükçü tanrılarını, İran'ın aydınlık ve karanlık ilkelerini bu karşıt ikiliklerin dile getirilmesi şeklinde ifade etmiştir (Hançerlioğlu, 1985:38). Hristiyanlıkta, monofizit ve diofizit olarak görüş ayrılığına giden kiliselerden, diofizit görüşü savunanlar ikicilik kavramı içinde yer almaktadır. Çünkü diofizitler, monofizitlerin İsa'nın tek tabiatla birleştiği görüşünü reddeder. Onlara göre İsa, hem tanrı hem de insandır. Felsefede ikicilik; bilginin kaynağını ve doğasını tartışan bir dal olarak değerlendirilmektedir.

Felsefe alanında ilk ikici, antik çağ Yunan düşünürü Anaxagoras (M.Ö 500-428)'tur. Anaxagoras (M.Ö 500-428), varlık ile ruhu birbirinden ayırmış ve sonsuza kadar da birbirlerinden ayrı olarak kalacaklarını ifade etmiştir (Hançerlioğlu, 1985:38). Efesli Heraklitus (M.Ö 535-475)'a göre karşıtların savaşı, var olmak için zorunludur ve bu da tek koşuldur. Ona göre evren zıt elementlerden oluşmaktadır. Leicippus (M.Ö 450 civarında)'a göre her şey zorunlu olarak bir sebeple meydana gelmiştir. Varlık olduğu gibi yokluk da vardır. Yokluk, varlığın kaçınılmaz olan şartıdır. Sokrates (M.Ö 469-399), iyi ve kötü kavramları ile ilgili söylemler oluşturmuştur. Bu kavramların ruhta olduğunu savunmuştur. Platon (M.Ö 427-347) ruh ve beden ayrılığına temel oluşturmuştur. Platon (M.Ö 427-347)'a göre bedene karşıt olarak ortaya atılan ruh ölümsüzdür ve idealar dünyasından gelmektedir; bedene hapsolan ruh ölümle birlikte bedenden ayrılıp tekrar idealar dünyasına dönecektir. Aristoteles (M.Ö 384-322) ruh ve beden ikiliğiyle ilgili, ruhun form, beden ise madde olduğunu söylemiştir (Kuriş, 2008:5). Aristoteles'den sonra bir süre duraklamaya giren felsefi gelişim, 17. yüzyıla kadar Plotinus (M.S 204-270), St. Augustinus (M.S 354-430) ve St. Thomas (1225-1274)'ın ruh ve beden hakkında düşünceleri ile devam etmiştir (Kuriş, 2008:6). 17. yüzyıla gelindiğinde Fransız düşünürü Descartes (1596-1650), karşımıza çıkar (Cevizci, 2001:41). Ona göre evrendeki bütün gerçekler, birbirine indirgenemeyen zihin - beden veya ruh - madde ikiliğinde toplamıştır (Altuner, 2013:58). Descartes (1596-1650)'ın ortaya koyduğu şekliyle ruh, bedenden tamamıyla ayrıdır ve beden var olmasa dahi ruh var olmaya devam eder. Leibniz (1646-1716) de ruh-beden ilişkisine katılarak dualist bir tutum sergilemiştir. Leibniz (1646-1716)'ın ikiciliği, Descartes (1596-1650)'ın ikiciliğinden farklı olarak ruh ve beden arasındaki etkileşime değil, ruh ve beden paralelliğine dayanmaktadır. Düşüncelerini ikicilik üzerine oluşturmuş diğer bir filozof Henri Bergson (1859-1941)'dur (Aslıtürk, 2013). Bergson (1859-1941)'a göre ruhsal olgularla fiziksel olgular arasında, her basamakta karşılıklı bir ilişki bulunur (Timuçin, 2000:133). Katmanlı bir yapı ile ruh anlayışını dile getiren Bergson (1859-1941)'un bu yaklaşımında, madde ve ruh birbirine indirgenemez gerçeklerdir.

İkiciler; dualiteyi akıl ve bedenle sınırlandırmışlardır (Robinson, 1935'den akt. Aslıtürk, 2013). Maddenin karşısında birde ruhsal yapı olduğunu kabul ederler, bu yüzden ikicilerin tümü düşüncedir yani idealisttir (Hançerlioğlu, 1985:38).

İkicilik Çerçevesinde Ele Alınan Resim ve Heykeller

20. yüzyıl resim ve heykel sanatında Yunan mitolojisi içeriği taşıyan eserler, kronolojik sıra ile yer almaktadır. Eserlerin, mitolojik öyküleri anlatılarak, ikicilikleri yönünden değerlendirmeleri yapılmıştır.

Eros ve Psyche

Eros ve Psyche, Yunan mitolojisinin aşk kahramanlarıdır. Eros (aşk), Aphrodite'in oğludur. Taşıdığı oklarla ve sırtında kanatlarıyla tasvir edilir. Oklarını atarak tanrıların ve insanların kalbinde aşk ateşini yakar. Psyche (ruh) ise güzelliği ile Aphrodite'e benzetilen bir ölümlüdür. Onun güzelliğini duyan Aphrodite, oğlunu çağırarak: - *Eros, oğlum, yapılacak bazı şeylerim var, bana yardım edeceğinden eminim. Bazı erkekler, benim güzelliğimle ölümlü bir kızın güzelliğini karşılaştırıyorlar. Oğlum, git; güzellikte bana eş saydıkları o kızın kalbini yarala ve onu dünyanın en çirkin erkeğine âşık et*, der. Eros, annesinin isteği üzerine Psyche'nin yanına gider, kalbini yaralamak için okunu atmak üzere iken, onun güzelliğine hayran olur. Psyche'yi başkasına âşık etmek isterken kendisi âşık olur. Eros, Psyche'yi çok güzel ve ıssız bir saraya götürür. Geceleri sevgilisinin yanına gelerek hoş zamanlar geçirir. Psyche, sevgilisinin yüzünü aydınlıkta göremediği için tedirgindir. Eros'dan yüzünü göstermesini ister. Eros ona: - *Aşkımızın sırrını kalbinde sakladığın sürece mutlu olacaksın; beni görmeyi aklından bile geçirme, benim kim olduğumu öğrenme. Bilmeden sev beni. Senden gizlenen şeyleri öğrenmeye çalışarak kendini ıstırap ateşi ile yakma, mutluluğunu bozma*, diyerek cevap verir. Fakat Psyche bir gün kız kardeşlerinin söylemlerinden etkilenerek, sevgilisinin yüzünü görmeye karar verir. Eros, gece geldiğinde onun uyumasını bekler. Eros uyuyunca, sakladığı lambayı alarak onun yüzüne doğru tutar. Tarif edilemeyecek derecede güzel olan sevgilisini görünce, aşkı daha da alevlenir ve onu öpmek ister. Eğilirken elindeki lamba kayarak, içinden akan yağ Eros'un omzuna damlar. Eros, uyanır uyanmaz oradan kaybolur. Psyche gözyaşlarına boğulur. Tekrar bulurum umuduyla dünyayı dolaşmaya başlar. Bitkin halde, Eros'u kendisine göstereceğini sanarak Aphrodite'nin sarayına gider. Fırsatı değerlendiren Aphrodite onu kölesi yapar. Psyche her şeye katlanır. Eros kendisine bu derece bağlı sevgilisini kurtarmak için Olympos'a giderek baştanrı Zeus'a yalvarır. Psyche'nin kendisine eş olarak verilmesini ister. Zeus bu isteği kabul

ederek Psyche'nin Olympos dağına getirilmesini emreder. Olympos dağına gelen Psyche ve sevgilisi Eros, tanrılar huzurunda evlenirler (Kozanoğlu, 1992:26-28).

Eros ve Psyche tablosu, dışavurumculuk akımının en önemli temsilcilerinden olan, Norveçli Ressam Edvard Munch (1863-1944) tarafından, 1907 yılında yapılmıştır.

Resim 1: Edvard Munch (1863-1944), Eros ve Psyche, 1907

Munch Museum, Oslo, Norway

119,5 x 99 cm, Tuval üzerine yağlı boya

Kaynak: <http://www.edvard-munch.com/gallery/love/amor&psyche.htm>

Yunan mitolojisinin aşk kahramanları Eros (aşk) ve Psyche (ruh), Edvard Munch (1863-1944)'ın eserine konu olmuştur. Eser, renkli çizgisel dokunuşların, kadın ve erkek figürlerini ortaya çıkarmasıyla oluşturulmuştur. Hikâyede Eros, kanatlı olarak betimlenmektedir. Fakat resimde, kanatlı haliyle görülmemektedir. Böylece eserde, fiziksel özelliklere vurgu yapılmadığını söyleyebiliriz. Eserde göze çarpan tek nokta, bakışlarla hissettirilen sevgidir. Sevgiyi yansıtan kadın ve erkek, resimdeki ikiciliği meydana getirmektedir. Hikâyeye göre; Psyche'nin, Eros'un yüzünü görmesiyle ayrılan âşıklar bir zaman sonra tekrar kavuşurlar. Böylece aşk, ruhun sonsuza kadar yoldaşı olur. Ayrılığın meydana getirdiği hüznün, kavuşmanın meydana getirdiği mutluluk, hikâyedeki ikicilik kurgusuna atıf oluşturmaktadır.

Hera

Kronos ve Rheia'nın üç kız (Hestia, Demeter, Hera), üç erkek (Hades, Poseidon, Zeus) olmak üzere, altı tane çocuğu olur. Kronos'un büyük kızı ve Zeus'un kız kardeşi olan Hera aynı zamanda Zeus'un da karısıdır. Zeus ıssız bir yerde dolaşan Hera'yı, guguk kuşu şekline girerek kendisiyle evlenmeye razı eder. Bu evlilik, iki kardeş ve iki tanrısal varlığın birleşmesidir. Hera, kocasının kölesi olmaz. İlahi otoriteyi kocasıyla birlikte sağlar. O, Olympos'ta oturan bütün tanrıçaların en güzeli, en hürmet gösterileni ve en büyüğüdür. Onun hiddeti, kocası Zeus'un hiddeti gibi korkunçtur. Sinirlendiği zaman bütün Olympos'u titretir. Zeus'un çapkınlıklarına rağmen Hera, hiddet ve kıskançlıktan deliye dönse de kocasına hep sadık kalmıştır. Bu yönüyle tanrıça Hera; evlilik tanrıçası, evli kadınların ve evlilik bağının temsilcisidir (Ağızza, 2006:36).

Hera, 1929 yılında Dadaizm'in ve Sürrealizm'in en önemli temsilcilerinden sayılan Fransız ressam, heykeltıraş, grafik sanatçısı ve yazar Francis Picabia (1879-1953) tarafından yapılmış bir tablodur.

Resim2: Francis Picabia (1879-1953), *Hera*, 1929

Özel Koleksiyon, Paris

103,4 x 74,9 cm, mukavva üzerine yağlı boya, guaş boya, karakalem

Kaynak:<http://www.christies.com/lotfinder/drawings-watercolors/francis-picabia-hera-5532312-details.aspx>

Francis Picabia (1879-1953)'nın tablosu *Hera*, şeffaf olarak betimlenen figürlerden oluşmaktadır. Tek bir sanat eseri yaratılması için üç ayrı görüntü ve farklı duygu ifadeleri kullanılmıştır. Hera'nın; hem tanrıça, hem Zeus'un eşi, hem de Zeus'un kız kardeşi olması üç ayrı yüz ifadesini açıklıyor olabilir. Şeffaf ve ıslık geçirgen olarak resmedilen Hera görüntüleri dışında görülen erkek figürünün de, Zeus olduğunu söyleyebiliriz. Yüzlerin arkasında görülen sırtı dönük çıplak kadın bedeni ve dokunma hissi veren eller, iç arzuları yansıtır niteliktedir. Mavi, yeşil ve mor renklerin kullanımının, resme hüznü kazandırdığı görülmektedir. Resmin temasını oluşturan kadın ve erkek figürleriyle, eril - dişil ikiciliği vurgulanmaktadır. Hikâyeye göre; baştanrı Zeus, karısı Hera'yı defalarca aldatmıştır. Buna rağmen Hera kocasına sadık kalmayı bilmiştir. Zeus ve Hera arasındaki sadakat ve sadakatsizlik ilişkisi ikiciliğin varlığını kanıtlar niteliktedir. Hera ve Zeus'un hem kardeş hem de eş olması ikiciliğin bir başka göstergesidir.

Prometheus

Titan İapetos ve Klymene'nin dört oğlu olur (Atlas, Menoitos, Prometheus, Epimetheus). Oğullarından Prometheus; bir Titan oğlu olduğu halde, Titanların isyanları sırasında kurnazlığını kullanarak Zeus'a başkaldıranlar arasında yer almaz. Zeus Prometheus'u ölmezler arasına, yani tanrıların yaşadığı Olympos dağına kabul eder. Fakat Prometheus, kendi ırkını mahveden Zeus ve çevresine kin beslemektedir. İnsanı yaratarak öcünü almayı düşünür. Prometheus ilk insanı, kendi gözyaşı ile kopardığı balçıktan yaratır. Prometheus'un biçimlendirdiği insana, Athena'nın ruh vermesi sonucu, insan evrende varlığını sürdürmeye başlar. Bir gün tanrılar ve insanlar Mekone'de, kurbanın paylaşılıp yenmesi için toplanırlar. Prometheus kesilen kurbanı ikiye böler, bir tarafa kurbanın etini koyup gösterişsiz olsun diye üzerini deri ile örter. Diğer tarafa da kemikleri koyup dikkat çeksin diye üzerini yağ ile örter. Zeus, yağlı görülen kısımdan alıp kemiği yiyince öfkelenir ve insanlardan ateşi alarak onları cezalandırır. İnsan güçsüz, çıplak ve aciz kalır. Yarattığı insana acıyan Prometheus, onlara ateşi yeniden vermeyi düşünür. Hephaistos'un ocağına giderek kıvılcım çalar. İnsanlar tekrar ateşe kavuşmuştur. Bunu gören Zeus sinirlenir ve Prometheus'u zincirle kayalara bağlatarak karaciğerini kartala yedirtir. Kartal yedikçe karaciğer yeniden çıkar. Prometheus'un bu işkencesi otuz sene sürer. Daha sonra Zeus, Prometheus'a acır ve onu tekrar ölmezler arasına alır (Can, 2015:26-27 ve Grimal, 1953:40).

Prometheus duvar freski, Meksikalı Ressam Jose Clemente Orozco (1883-1949) tarafından, 1930 yılında yapılmıştır.

Resim 3: Jose Clemente Orozco (1883-1949), Prometheus, 1930

Pomona College, Frary Hall, Claremont, California, USA (Merkez Panel)

610 x 869 cm, duvar freski

Kaynak: <https://www.pomona.edu/museum/collections/jos%C3%A9-clemente-orozco-prometheus>

Yunan mitoloji kahramanı Prometheus'un hikâyesi, Orozco'nun duvar freskine konu olmuştur. Bu freskte Prometheus, insanlığa getirmek istediği ateşe uzanırken gösterilmiştir. Prometheus'un ellerinin ateş ile birleştiği yerde ortaya çıkan kırmızılığın ateş izlenimini vermesi, ateşin etrafındaki ölümlülerde şaşkınlık, kargaşa, ayaklanma, çatışma, çileli haller, dua eder gibi ellerini kavuşturan kadınlar, kucaklaşmalar freskte diğer kısımları oluşturmaktadır. Siyah, kül rengi, ateş rengi ve toprak tonlarının kullanılması, eserin kurgusunda tamamlayıcı rolleri üstlenir. Mitos'a göre; Zeus, insanlardan ateşi mahrum etmişti, fakat Prometheus ateşi insanlara tekrar verdi. Yasak olan bir şeyden faydalanılması karşıtlıkların ikiciliğine yapılan bir atıftır. İnsanlığa verilen ateş hem iyilik ve aydınlanma, hem de bir lanettir. Çünkü aydınlanmaya ve iyiliğe sebep olan ateş, aynı zamanda felaketlere de sebep olabilir. Bu da iyi - kötü ikiciliğini vurgulamaktadır.

Deniz Kabuğundaki Venüs

Evrenin yaratılışında önemli rol oynayan Gaia (yer), doğurduğu her çocuğunun, kocası Uranos (gök) tarafından yerin dibine gönderilmesine dayanamayarak, öcünü almaya karar verir. Göğsünde taşıdığı çeliği çıkartarak, ondan keskin bir tırpan yapar. Çocuklarını da haberdar ederek yardım etmelerini ister. Sadece, en son doğan oğlu

Kronos annesine yardım edeceğini söyler. Akşam olduğunda Uranos uykuya dalar. Annesi tarafından çağrılan Kronos gelir, babasını tırpanla biçer ve et parçalarını denize atar. Dalgalar nedeniyle çalkalanan et parçalarından, deniz yüzeyinde beyaz köpükler meydana gelir. Bu beyaz köpüklerden güzel bir tanrıça doğar. Çok güzel olan bu tanrıçaya, denizköpüklerinden doğduğu için Yunanca Aphrodite, Latince Venüs denilmektedir. Doğar doğmaz Aphrodite’i, dalgalar bir deniz kabuğu içinde çiçeklerle süsleyerek Kıbrıs adasına götürürler. Ölümsüzlerin en güzeli Aphrodite; aşk, güzellik ve bereket tanrıçasıdır (Erhat, 1996:42ve Kozanoğlu, 1992: 22-23).

Deniz Kabuğundaki Venüs, Fransız Ressam, Heykeltıraş Henri Matisse (1869-1954) tarafından 1930 yılında yapılmış bir heykeldir. Aphrodite; heykelde, deniz kabuğu içinden çıkışı ile tasvir edilmiştir.

Resim 4: Henri Matisse (1869-1954), Deniz Kabuğundaki Venüs, 1931

The Museum of Modern Art, New York

31 x 18,3 x 20,6 cm, bronz

Kaynak: <http://www.moma.org/collection/works/81451?locale=en>

Deniz Kabuğundaki Venüs heykeli, Yunanca adıyla Aphrodite'nin doğuşunu tasvir eder. Efsaneye göre Aphrodite, köpüklerden doğar ve deniz kabuğu içinde götürülür. Bu heykelde Venüs, deniz kabuğu içindeki haliyle betimlenmiştir. Heykelde tek başına kadın betimlendiği için, biçimsel olarak ikicilikten söz edemeyiz. Fakat hikâyeye baktığımızda; Uranos oğlu tarafından öldürülmüş ve et parçaları denize atılmıştır. Çalkalanan et parçalarından meydana gelen köpükler, Venüs'ün doğmasına sebep olmuştur. Ölüm ve doğumun aynı anda yaşandığı bu hikâye, ikiciliğin göstergesidir.

Minotaure

Minotaure; Yunanca '*Minos'un boğası*' anlamına gelen, baş kısmı boğa, gövde kısmı insan biçiminde olan, Yunan mitolojisi yaratığıdır. Efsaneye göre; Girit'te hüküm süren kral Minos, Helios ve Crete'in kızı olan Pasiphae ile evlidir. Bu evlilikten de dört kız, dört erkek çocukları olur. Kral Minos bir gün denizler tanrısı Poseidon'dan, kurban etmek üzere kendisine bir boğa vermesini ister. Poseidon, kral Minos'a beyaz bir boğa gönderir. Boğa Minos'un hoşuna gidince, Minos boğayı kurban etmekten vazgeçer. Onun yerine, başka bir boğayı kurban eder. Poseidon bunu anlayınca sinirlenir ve Minos'un karısı Pasiphae'yi boğaya âşık eder. Minos'un karısı Pasiphae, boğa ile birlikte olunca boğa başlı, insan bedenli Minotaure doğar. Minotaure başlangıçta diğer çocuklarla birlikte büyür. Zaman geçtikçe vahşileşerek insan eti ile beslenmeye başlayınca babası Minos, içinden çıkılması imkansız bir labirent inşa ettirir ve Minotaure'ı oraya kapatır (Erhat, 1996:201 ve Ergüven, 2010:178).

Pablo Picasso (1881-1973) *Minotaure* maketini, 1933 yılında kolaj olarak hazırlamıştır. Picasso (1881-1973) bu maketini, yapmış olduğu diğer Minotaure resimlerini toplayacağı kitabının kapağı için tasarlamıştır.

Resim 5: Pablo Picasso (1881-1973), Minotaure, 1933 (Minotaure kapağı için maket)

The Museum of Modern Art, New York

48,5 x 41 cm, kolaj

Kâğıt üzerine kalem, ipek kurdele, duvar kâğıdı, oluklu kâğıt, sararmış yapraklar, gümüş

Kaynak: <http://www.moma.org/collection/works/34095?locale=en>

Pablo Picasso (1881-1973), yapmış olduğu bütün Minotaure resimlerini toplayacağı kitabı için bir kapak tasarlar. Kolaj olarak hazırlanan kapağın temasını, kâğıt üzerine çizilen minyatür Minotaure oluşturmaktadır (Resim 5). Minotaure, fiziksel özelliği ile hem hikâyede hem resimde ikiciliği oluşturur. Ölümlü olan annesinin boğa ile birleşmesi, bu birleşme sonucunda insan gövdesine, boğa başına ve kuyruğuna sahip efsanevi bir varlığın doğması, hikâyedeki ikiciliğe atıf yapmaktadır. Resimde Minotaure, aynen hikâyede anlatıldığı gibi boğa başı ve kuyruğu ile betimlenmiştir. Eserde ki Minotaure figürünün yanında, ipek kurdele, gümüş, duvar kâğıdı, oluklu kâğıt ve sararmış yaprakların kullanılması, hayatı karmakarışık olan Minotaure’u simgeler niteliktedir. Başka bir ifadeyle, fiziksel özelliği ile dışlanmış ve izole edilmiş olan korkutucu Minotaure, birbirinden değişik nesneler arasında betimlenerek, güzel gösterilmek isteniyor olabilir. Güzelliklerin, çirkinliğin etrafını sarması, resimdeki biçimsel ikiciliğin göstergesidir.

Narcissus'un Metamorfozu

Narcissus, çok yakışıklı bir avcıdır. Kendisine âşık olanlara aldırılmaz ve onların aşklarını karşılıksız bırakır. Peri Ekho bir gün dağlarda dolaşırken geyiklerin peşinde koşan bir avcı görür. Bu avcı Narcissus'dur. Ekho, avcıya ilk görüşte âşık olur. Ancak Narcissus bu sevgiyi karşılık vermez. Ekho, bu durum karşısında günden güne eriyerek ölür. Kendisinden geriye kemikleri ve sesi kalır. Vücudundan kalan kemikleri kayalara, sesi ise kayalarda 'eko' olarak bilinen yankılara dönüşür. Bu durum Olimpos dağındaki tanrıları kızdırır. Tanrılar Narcissus'u cezalandırmaya karar verirler. Narcissus bir gün susamış halde nehir kenarına gelir. Buradan su içmek için eğildiğinde, suda yansıyan kendi yüzünün ve vücudunun güzelliğini görür. Daha önceden fark etmediği kendi güzelliği karşısında büyülenir ve kendine âşık olur. Nehir kenarında, yerinden kalkamaz bir halde günden güne erimeye başlar. Sadece kendini seyreterek ömrünü tüketir. Öldükten sonra da vücudu nergis çiçeklerine dönüşür (Soylu, 2014).

Narcissus'un Metamorfozu, Katalan sürrealist Ressam Salvador Dali (1904-1989) tarafından 1937 yılında yapılmış resimdir.

Resim 6: Salvador Dali (1904-1989),Narcissus'un Metamorfozu, 1937

Tate Museum, Londra

51,2 x 78,1 cm, tuval üzerine yağlı boya

Kaynak:<http://www.tate.org.uk/art/artworks/dali-metamorphosis-of-narcissus-t02343>

Resim 7: Paul Delvaux (1897-1994) , Pygmalion,1939

Royal Museums Of Fine Art s Of Belgium, Brüksel

117 x 148 cm, ahşap üzerine yağlıboya

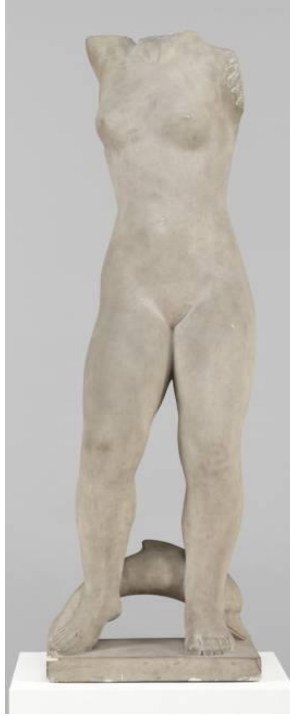
Kaynak:<https://www.fine-arts-museum.be/fr/la-collection/paul-delvaux-pygmalion>

Pygmalion, Yunan mitolojisinde yer alan bir heykeltıraştır. Yaptığı kadın heykelinin canlanması, ressam Delvaux (1897-1994)'un tablosuna konu olmuştur. Eserde, hikâyenin aksi yönüne yapılan betimleme dikkat çekmektedir. Hikâyeye göre; kadınların yaptıklarından nefret eden Pgymalion, onlarla birlikte olmamış ve hep hayalindeki kadını beklemiştir. Hikâyede ki Pgymalion'a göre kadınlar kötü iken, Delvaux (1897-1994)'un tablosundaki yorumuna göre hayal edilmesi gereken kişi erkektir. Sanatçı, cinsiyetleri yer değiştirerek, resme kendi yorumunu katmıştır. Hikâyenin tersine yapılan bu atıf, ikiciliği vurgulamaktadır. Tablonun ana temasını oluşturan erkek heykel figürü ve ona sarılmış olan kadın ile birlikte, arkası dönük başka bir erkek ve bitkilerle betimlenmiş başka bir kadın ile eril - dişil ikiciliği oluşturulmuştur. Arkada yer alan küçük kulübe içinde masa ve lambanın görülmesi ile iç - dış, gökyüzü ve üzerinde küçük taşların var olduğu zemin ile yer - gök kurgusu, ikiciliği oluşturan diğer betimlemelerdir.

Aphrodite II

Aphrodite efsanesi daha önceki eser tanıtımında anlatılmıştır (bkz. *Deniz Kabuğundaki Venüs*). Anlatılan efsaneye ek olarak Aphrodite; yunus, ayna, deniz kabuğu ve güvercin ile sembolize edilmiştir (Ergüven, 2010:142).

Aphrodite II heykeli, İngiliz Heykeltıraş Sir Charles Wheeler (1892-1974), tarafından 1943 yılında yapılmıştır. Heykelde Aphrodite; ayakucunda, sembolize edildiği hayvanlardan olan yunus ile görülmektedir.

Resim 8: Sir Charles Wheeler (1892-1974), Aphrodite II, 1943

131,5 x 38,5 x 26,5 cm, Portland taş

The Tate Gallery, London

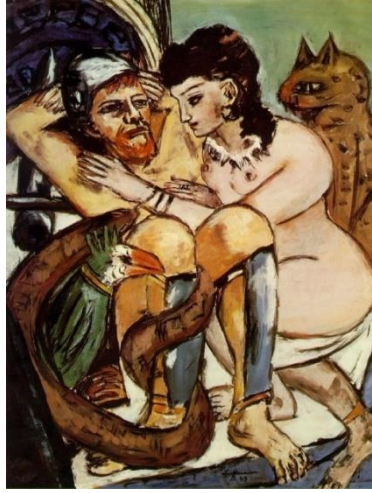
Kaynak: <http://www.tate.org.uk/art/artworks/wheeler-aphrodite-ii-n05559>

Sir Charles Wheeler (1892-1974)'ın eserine konu olan Aphrodite; heykelde, sembolize edildiği hayvanlardan biri olan yunus ile tasvir edilmiştir (Resim 8). Yunus, Yunan mitolojisinde doğurganlığı simgelemektedir. Yunus için 'ana rahmi' anlamına gelen Yunanca 'Delphys' sözcüğü kullanılmaktadır. Aphrodite doğumun bir parçası olarak düşünüldüğünden yunus ile ilişkilendirilmiştir. Güzelliğin, asaletin ve doğurganlığın simgesi olarak, ayakta betimlenen Aphrodite, biçimsel ikiciliği oluşturmamaktadır. Fakat ölüm ve doğumun aynı anda yaşandığı Aphrodite'nin Yunan mitolojisindeki hikâyesi, ikiciliğe bir atıftır. Çünkü Aphrodite, ölen Uronos'un, et parçalarının meydana getirdiği köpüklerden doğmuştur.

Odyseus ve Kalypso

Kalypso, Odyseus destanında adı geçen peridir. Yunanca 'gizlemek' anlamına gelen Kalypso, görenleri büyüleyecek kadar güzeldir. Odyseus ise Troia savaşı kahramanlarındandır. Evine ve karısı Penelope'ye kavuşmak için Troia savaşı sonunda eve dönüş yolculuğuna başlar. Bu yolculuk sırasında felaketler Odyseus'un peşini bırakmaz. Gemisi batır ve yanındaki tüm arkadaşlarını kaybeder. Odyseus bir süre denizde sürüklendikten sonra, kendini Kalypso'nun adasının kıyılarında bulur. Bir gün Kalypso, denizi seyrederken kıyıda Odyseus'u görür ve onu mağarasına götürür. Kalypso hemen ateş yaktırır ve yiyecek bir şeyler hazırlattırır. Odyseus, yemek yerken başından geçenleri anlatmaya başlar. Kahramanın ses tonuna hayran olan Kalypso'nun kalbinde büyük bir sevgi başlar. Odyseus'da, Kalypso'nun güzel kokan saçlarına ve büyüleyici bakışlarına hayran olmuştur. Odyseus ve Kalypso, kendilerini yedi yıl sürecek olan aşk macerasının içinde bulurlar. Fakat Odyseus yedinci yılın sonunda Kalypso'nun güzelliğinden bıkar. Gözyaşları dökerek karısını düşünmeye başlar. Tanrılar Odyseus'un haline acırlar ve Kalypso'ya, onu yurduna göndermesi için emir verirler. Kalypso'da tanrıların emrine boyun eğmek zorunda kalır. Odyseus'a sal yapması için yardım eder. Odyseus'un salını tamamlamasıyla Kalypso, gözyaşlarıyla yedi yıl geçirdiği misafirini uğurlar (Kahl, 2008:2 ve Can, 2015:390-392).

Alman ressam, çizer, heykeltıraş ve aynı zamanda da yazar Max Beckmann (1884-1950), 1943 yılında *Odyseus ve Calypso* resmini yapmıştır.

Resim 9:Max Beckmann (1884-1950), Odysseus ve Calypso, 1943

Hamburg, Hamburger Kunsthalle

150 x 115,5 cm, tuval üzerine yağlı boya

Kaynak:<http://www.wikiart.org/en/max-beckmann/odysseus-and-calypso-1943>

Odysseus ve Kalypso, Yunan mitolojisinde yolları tesadüfen kesişen aşk kahramanlarıdır. Max Becmann (1884-1950)'ın tablosuna konu olmuşlardır (Resim 9). Resimde Kalypso; bilezik, halhal ve tüylerden yapılan kolyesi, siyah saçları, pürüzsüz bedeni ile çıplak olarak resmedilmiştir. Odysseus'un önünde çıplak şekilde oturur durumdadır. Odysseus, kollarını başında birleştirmiş, arkasında duran kalkanına ve kılıcına yaslanmıştır. Kafasında miğfer, bacaklarında ise koruyucu parçalar vardır. Tabloda, Odysseus ve Kalypso dışında üç hayvan figürü dikkati çekmektedir. Odysseus, mürettebatını ve gemisini kaybedip denizde sürüklendikten sonra, Kalypso'nun adasına çıkar ve misafirligi karışık bir aşk esaretine dönüşür. Yılan, Odysseus'un bacağına dolanarak karışık olan ilişkilerini simgelemektedir. Yunan mitolojisinde perilere eşlik eden kuşlar olduğu söylenir. Efsaneye göre; Odysseus, Kalypso'yu ilk gördüğünde kendisiyle uyum içinde olan bir kuş, kafasının üstünde durmaktaydı. Resimde, kuşun gagası ve Odysseus'un sakalı aynı renkte betimlenmiştir. Resmin diğer figürünü oluşturan bu kuş, Odysseus'un esaretten kurtulmak istemesini simgeler niteliktedir (Kahl 2008:4). Kedi, nankörlük ile bağdaştırılmıştır. Çünkü Odysseus, çıkarı için yıllar süren esarete katlanmıştır. Hikâye

ile paralel olarak resmedilen eserin ana kahramanları Odysseus ve Kalypso, eril - dişil kurgusu bakımından ikiciliği vurgulamaktadır.

Uyuyan Venüs

Yunanca adıyla Aphrodite'in, Latince adıyla Venüs'ün hikâyesi daha önceki eser tanıtımında anlatılmıştır (bkz. *Deniz Kabuğundaki Venüs*).

Uyuyan Venüs, 1944 yılında, Belçikalı gerçeküstücü ressam Paul Delvaux (1897-1994) tarafından yapılmış resimdir. Delvaux (1897-1994)'un en ünlü tablosu olarak nitelendirilmektedir.

Resim 10: Paul Delvaux (1897-1994), Uyuyan Venüs, 1944

The Tate Gallery, London

199 x 173 cm, tuval üzerine yağlı boya

Kaynak:<http://www.tate.org.uk/art/artworks/delvaux-sleeping-venus-t00134>

Paul Delvaux (1897-1994) *Uyuyan Venüs* adlı eserinde, gözleri kapalı ve çıplak şekilde uzanırken, kâbus gören Venüs'ü betimlemektedir. Eserde; Venüs'ünde içinde yer aldığı altı çıplak kadın, modern giyimli bir kadın ve ölümü simgelediği düşünülen iskelet figürü yer almaktadır. Dikkati çeken nokta; Antik Roma mimarisinin varlığı ve yarım ay görüntüsüyle sezdirilen gecedir. Delvaux, resmi hakkında şöyle demiştir(Wilson, 1982:23'den akt. İşman,2007:72):

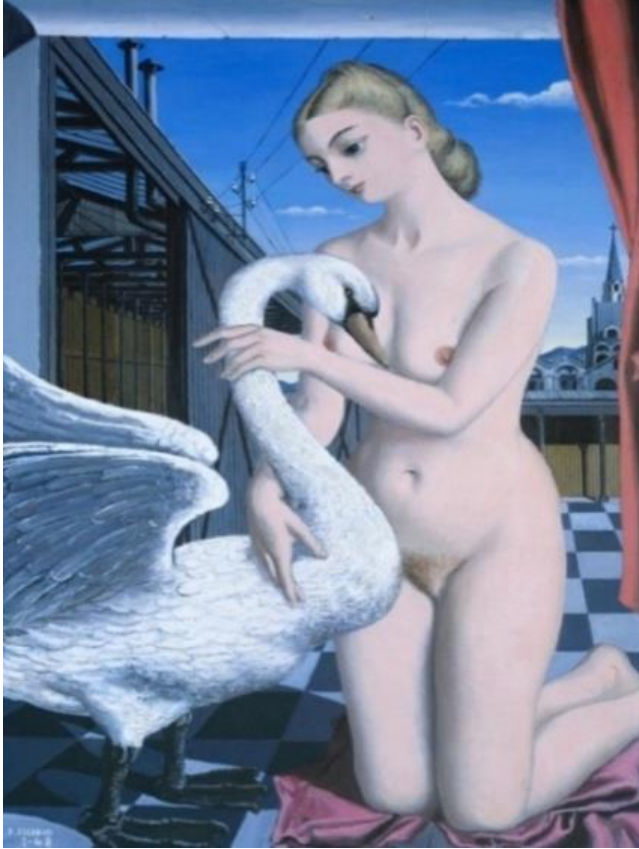
İnancıma göre, belki de bilinçaltından gelen bir dürtüyle, bu temanın içine gizemli ve elle tutulamayan bir huzursuzluk koydum. Tapınakları ay ışığı ile aydınlanmış klasik bir kent, at başları olan garip bir bina (Brüksel'deki eski Kraliyet Sirk'i'nden esinlendim), bir iskelet ve bir terzi mankeninin izlediği sakince uyuyan Venüs... Venüs'ün ruh hali, etrafındaki huzursuz figürlerle çelişki içindedir. Bu resimde, karışıklık ve gizem yaratmaya çalıştım. O dönemin psikolojisinin, çok sıra dışı, dramatik ve acılı olduğunu da eklemeliyim.

Delvaux'un bu söyleminden yola çıkarak; Venüs'ün uyurken betimlendiği sakin haline karşılık, etrafındaki kadın figürlerinin telaşlı halleri biçimsel ikiciliğe yapılan bir atıftır. Ayrıca eserdeki canlılık hissi veren kadın figürleri ve ölümü hissettiren iskelet figürü, yaşam - ölüm ikiciliğinin göstergesidir.

Leda

Leda, Aetolia kralı Thestios'un kızı ve Sparta Kralı Tyndareos'un eşi. Baş tanrı Zeus bir gece Olympos'dan çıkarak, gönül verdiği kız için Taygetos dağına iner. Karısı Hera'nın kıskançlığından korunmak için de bir kuğu şekline dönüşür. Leda'nın yanına geldiğinde kız uyumaktadır. Kuğu kanatlarını birbirine cırparak etrafa güzel kokular yayar. Bu sırada Leda uyanır, beyaz renkli ve parlayan kuğuyu görür. Kuğu, Leda'ya "hiç bir şeyden korkma ben aydınlık tanrıyıyım ve istiyorum ki, sen birbirinin eşi olan iki çocuğumun annesi ol" der. Kuğu şeklindeki Zeus ve Leda birlikte olurlar. Aynı gece Leda kocasıyla da birlikte olduğu için iki tane yumurta yumurtlar. Troia savaşına neden olacak olan, dünyanın en güzel kızı Helen ve Pollux'un babaları Zeus iken, Kastor ve Klytaimnestra'nın babaları Tyndareos'tur (Ergüven, 2010:123, Erhat, 1996:188 ve Can,2015:51).

Leda, Belçikalı gerçeküstücü ressam Paul Delvaux (1897-1994)tarafından, 1948 yılında yapılmış resimdir.

Resim 11:Paul Delvaux (1897-1994), Leda, 1948

The Tate Gallery, London

152,7 x 95 cm, tahta üzerine yağlı boya

Kaynak:<http://www.tate.org.uk/art/artworks/delvaux-leda-t03361>

Leda adlı resim, Paul Delvaux (1897-1994) tarafından yapılmıştır. Resimde çıplak kadın olarak betimlenen Leda, beyaz bir kuğuya sarılmaktadır. Elektrik telleri ve fabrikayı andıran bacalar, modern kent yaşamını anımsatmaktadır. Yüzyıllar önce yazılmış bir hikâyenin modern görünüm ile birleştirilmesi, eski - yeni arasındaki

ikiciliği meydana getirmiştir. Tabloda; Leda ve kuğunun üzerinde durduğu yüzey, bacaların yükseldiği ve bulutlarla da netleştirilen gökyüzü, yer - gök ikiciliğine bir atıf oluşturmaktadır. Aynı zamanda Leda'nın ve kuğunun üzerinde durduğu kareli yüzey, siyah - beyaz renkleriyle ikiciliği oluşturmuştur. Hikâye düşünüldüğünde, kuğunun kılık değiştirmiş baştanrı Zeus olduğu anlaşılmaktadır. Kuğu şeklindeki Zeus ve ona sarılan Leda, hikâyedeki eril - dişil ikiciliğinin göstergesidir.

Hektor ve Andromache'nin Kucaklaşması

Andromache, Mysia bölgesindeki Thebai şehrinin kralı olan Eetion'un kızıdır. Troia kralı Priamos ve kraliçe Hekabe'nin en büyük oğlu olan Hektor ise, Troia savaşı kahramanlarındandır. Andromache ve Hektor evlidir. Onların bir oğlu olur, adını 'şehrin efendisi' anlamına gelen Astyanaks koyarlar. Efsaneye göre, Hektor'un kardeşi Paris, baştanrı Zeus'un emri ile Aphrodite, Athena ve Hera arasındaki güzellik yarışmasına jüri olur. Üzerinde '*en güzele*' yazılı olan elmayı üç güzelden birine vererek en güzel olanı seçecektir. Paris elmayı, kendisine dünyanın en güzel kadınına vermeyi vadeden Aphrodite'e verir. En güzel olarak Aphrodite'i seçer. Aphrodite'de bunun üzerine dünyanın en güzel kadını olan Helen aşkını Paris'in gönlüne koyar. Paris, hiç görmediği Helena'yı bulmak için Sparta şehrine doğru yola koyulur. Helena, Sparta kralı Menelaus ile evlidir. Paris, Helena'yı bulur ve kaçıtır. Bunun üzerine Menelaus, Troia'ya savaş açar. Troia ordusunun başına Hektor geçecektir. Andromache kocasının bu savaşta yer almasını istemez, çünkü onun öleceğinden korkar. Hektor, karısı ile vedalaşmaya geldiğinde Andromache gözyaşlarıyla kocasının ellerine sarılarak: - *Hektor, bu cesaretin seni benden alacak. Bana acı ve çocuğunu düşün. Ne olur kendini tehlikeye atma. Beni yalnız, çocuğunu da yetim bırakmak istemiyorsan bu surlardan dışarıya çıkma*, der. Hektor karısının bu sözlerinden sonra ona: - *Karıcığım, korkak gibi savaştan kaçarsam, içine düşeceğim durumu düşünmek bile beni korkutuyor. Korkak gibi yaşamaktansa ölmeyi tercih ederim*, diyerek cevap verir. Hektor oğlunu kucağına alır, onu öper ve ona sarılır. Andromache gözleri yaşlı, kocasına bakar ve gülümser. Karısının bu hali Hektor'u üzer. Andromache'yi okşar, elini tutar ve ona: - *Andromache, kendini böyle kederlere kaptırma. Ecelim gelmeden önce beni kimse mezara sokamaz. Hiç kimse olacakların önüne geçemez. Güzel karıcığım şimdi sen beni düşünme, her gün yaptığın işlerinle uğraş ve hizmetçilerine emirler ver. Savaşın acılarını bırak erkekler çeksin*, der. Hektor bunları söyleyerek karısının yanından ayrılır ve savaş meydanına doğru yol alır (Can, 2015:306).

Hektor ve Andromache'nin Kucaklaşması heykeli; Yunanlı sürrealist ressam Giorgio De Chirico (1888-1978) tarafından, 1966 yılında yapılmıştır.

Resim 12: Giorgio De Chirico (1888-1978), Hektor ve Andromache'nın Kucaklaşması, 1966

Fondazione Giorgio e Isa de Chirico, Rome

40 x 16 x 21 cm, bronz

Kaynak: <http://www.fondazionedechirico.org/collezione/sculture/?lang=en>

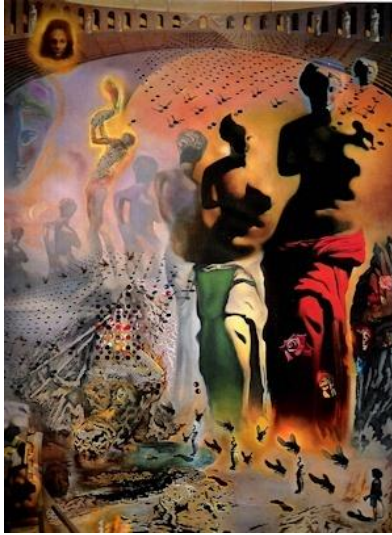
Chirico (1888-1978)'nin eserine konu olan Hektor ve Andromache, Yunan mitolojisinin hüzünlü aşk kahramanlarıdır. Chirico (1888-1978)'nin heykeli, kahramanların hikâyeleri ile örtüşmektedir. Eserde; yansıtılmak istenen hüzün, izleyiciye açıkça gösterilmektedir. Savaşa katılmak isteyen Hektor ve kocasının ölmesinden korktuğu için, onun gitmesini istemeyen Andromache; hikâyedeki veda anlarıyla eserde yer almaktadır. Hikâyedeki ikicilik, gitme ve kalma duygusu ile ön plana çıkmaktadır. Heykelde ise; kadın ve erkek figürünün varlığı, Andromache'nin

hüzününü yansıtan başı eğik duruşuna karşılık, Hektor'un dik ve kuvvetli duruşu ikiciliğin göstergesidir.

Halüsinasyon Gören Toreador

İspanyolca Toreador, Türkçe adıyla 'boğa güreşçisi' olarak bilinir. Dali (1904-1989) bir gün sanat merkezi için alışveriş yaparken Venüs marka kalem kutusu satın alır. Kalem kutusunda gölgelerin içindeki Venüs'ü görür. Kalem kutusu, Dali (1904-1989)'ye ilham kaynağı olmuştur (Salvador Dali Museum, 2016). Dali (1904-1989), Venüs heykellerine yer verdiği resminde, Türkçe adıyla 'boğa güreşçisi' olarak bilinen Toreador'u kullanarak, yaşadığı ülke İspanya'ya da atıf yapar. Birden çok özelliği kullanarak karmaşık tablolarından birinin oluşmasını sağlar.

Halüsinasyon Gören Toreador, Katalan sürrealist ressam Salvador Dali (1904-1989) tarafından 1968 yılında yapılmış resimdir.

Resim 13: Slavador Dali (1904-1989), Halüsinasyon Gören Toreador, 1968

Salvador Dali Museum, St. Petersburg, Florida

398,8 x 299,7 cm, tuval üzerine yağlı boya

Kaynak: <http://thedali.org/exhibit/hallucinogenic-toreador/>

Halüsinasyon Gören Toreador, Salvador Dali (1904-1989) tarafından yapılan karışık bir tablodur. Eserini, sol üstte portresi bulunan eşi Gala'ya ithaf etmiştir. Eser sağ altta bulunan küçük çocuğun bakış açısını yansıtır nitelikte ele alınmıştır. Küçük çocuğun Dali olduğu düşünülmektedir. Resmin üst tarafında yer alan sahne, sarı kırmızı renkler ile ele alınmıştır. Bu renkler İspanyol bayrağını oluşturmaktadır. Sol altta, ölen bir boğanın başı betimlenmiştir. Boğanın ağzından akan kanlar; minik, sarı insan figürünün de girebildiği bir koy meydana getirmiştir. Boğanın üzerinde, Dali'nin İspanya'da yaşadığı yerleşim yerinden, bir dağ manzarası yer almaktadır. Resmin sağ tarafında dağ figürü tekrar ele alınmıştır. Buradaki dağ, Dali'nin çalışma stüdyosunun yakınındaki dağ ile benzerlik taşımaktadır. Eserde; kalem kutusundan esinlenerek yaptığı yirmi sekiz tane Venüs heykeli yer almaktadır. İkinci Venüs heykelinin vücudu; Toreador'un yüzünü, ikinci ve üçüncü Venüs heykelinin eteği; Toreador'un gömleğini, birinci Venüs heykelinin eteği ise Toreador'un kırmızı pelerinini oluşturmaktadır. İspanyol askerlerinin betimlendiği üst taraftaki sinekler, Toreador'un şapkasını meydana getirmiştir. Sağ taraftaki küçük noktalar da insan figürlerini anımsatmaktadır. Birden fazla özelliğin bir araya getirilmesi ile oluşturulan resimde; Toreador ve Venüs, eril - dişi bakımından ikicilik kurgusunu meydana getirmektedir (The Hallucinogenic Toreador, 2015).

Paçavraların Venüs'ü

Yunanca adıyla Aphrodite efsanesi daha önceki eser tanıtımında anlatılmıştır (bkz. *Deniz Kabuğundaki Venüs*).

Paçavraların Venüs'ü heykeli, İtalyan ressam, eylem ve nesne sanatçısı, sanat kuramcısı Michelangelo Pistoletto (1933-) tarafından 1974 yılında yapılmıştır.

Resim 14: Michelangelo Pistoletto (1933-), Paçavraların Venüsü, 1974

The Tate Gallery, London

212 x 340 x 110 cm, mermer ve tekstil

Kaynak:<http://www.tate.org.uk/art/artworks/pistoletto-venus-of-the-rags-t12200>

Michelangele Pistoletto (1933-), Venüs heykelini, canlı renklerle dolu bir paçavra yığınıyla birleştirir. Eserde Venüs, arkası dönük bir şekilde, paçavralardan oluşmuş bir yığının önüne yerleştirilerek kurgulanmıştır. Bir zamanlar hayranlık uyandıran, aşk ve güzellik tanrıçası olarak bilinen Venüs'ün, Pistoletto (1933-) tarafından paçavralar arasında betimlenmesiyle, günlük hayatta kullanılan nesneler sanat eserleri içinde yer almıştır. *Paçavraların Venüs'ü* eserinde; değerli olan, estetik değeri olan ve tek renkten oluşan nesne (Venüs), değersiz olan, estetik değeri olmayan ve çok renkten oluşan nesneler (paçavralar), birbirlerinin tam tersi olmaları ile ve hareketlilik - durgunluk izlenimleri ile ikiciliği oluşturmaktadır.

Pegasus'un Doğuşu

Medusa güzelliği ile herkesi kıskandıran bir ölümlüdür. Kendisini tanrılara adayan Medusa, Zeus'un en sevdiği kızı olan Athena'ya ait bir tapınakta yaşardı. Denizler tanrısı Poseidon da Medusa'nın güzelliğinin farkındadır. Ona olan ilgisi tutkuya dönüşünce, gizlice girdiği Athena'nın tapınağında Medusa ile zorla birlikte olur. Bunu öğrenen Athena, Medusa'yı yılan saçlı yaratığa çevirerek cezalandırır. Siniri geçmeyen Athena, ona yine de bakmaya çalışan olursa diye, Medusa'nın gözlerine bakan herkesi taşa çevirmesini sağlar. Athena bunun ile de yetinmeyerek Yunan mitolojisindeki kahramanlardan biri olan Zeus'un oğlu Perseus'dan, Medusa'nın kafasını keserek kendisine getirmesini ister. Perseus, Athena'nın isteğini yerine getirmek için kılıcı ile Medusa'nın başını bedeninden ayırır. Medusa'nın, kafasından toprağa akan kanlardan, kanatlı at olarak bilinen Pegasus doğar (Erhat,1996:234).

Kanadalı Ressam Andre Durand (1947-), *Pegasus'un Doğuşu* resmini 1980 yılında yapmıştır.

Resim15: Andre Durand (1947-), *Pegasus'un Doğuşu*, 1980

Mucizeler ve Metamorfoz Sergisi, Edinburgh Festivali

120 x 110 cm, tuval üzerine yağlı boya

Kaynak:<http://www.maicar.com/GML/000PhotoArchive/Durand/slides/durand008.html>

Andre Durand (1947-)'ın *Pegasus'un Doğuşu* tablosu, Medusa'nın başının kesilerek öldürülmesi ve akan kanlardan da Pegasus'un doğması teması üzerine kurulmuştur (resim 15).Tabloda; başı kesilen Medusa'nın bedeni, Medusa'nın kesilen başı, Pegasus ve Perseus görülmektedir. Tablodaki Medusa ve Perseus, kadın - erkek ikiciliğini oluşturmaktadır. Kafasında saç yerine yılanların dolaştığı Medusa, geleneksel insan tanımlamasına aykırı olması sebebiyle biçimsel olarak ikiciliğe vurgu yapmaktadır. Hikâye düşünüldüğünde ise; Medusa'nın öldürülmesiyle doğan Pegasus, ölüm ve doğum ikiciliğini temsil etmektedir.

Uzay Venüs

Yunanca adıyla Aphrodite'in, Latince adıyla Venüs'ün hikâyesi daha önceki eser tanıtımında anlatılmıştır (bkz. *Deniz Kabuğundaki Venüs*).

Uzay Venüs, Katalan sürrealist Ressam Salvador Dali (1904-1989) tarafında, 1984 yılında yapılmış bir heykeldir. Dali (1904-1989), diğer resimlerinde kullandığı figürlerini bu heykelinde tekrar kullanmıştır. Karınca, yumurta ve saat Dali (1904-1989)'nin diğer eserlerinde yer verdiği figürlerdir.

Resim16: Salvador Dali(1904-1989), Uzay Venüs, 1984

Fine Arts Museums Of San Francisco, de Young Museum, San Francisco, CA

65,5 x 35,5 x 35 cm, bronz döküm

Kaynak:<https://art.famsf.org/salvador-dali/space-venus-201066>

Salvador Dali (1904-1989) *Uzay Venüs* heykelinde, diğer eserlerinde kullandığı unsurları ekleyerek bir kadın figürü yaratmıştır (Resim 16). Güzelliğin simgesi olan tanrıça Venüs'ü temel alarak, üç unsur ile birleştirmiştir. Bu unsurlar eriyen bir saat, yumurta ve karıncalardır (THE DALI UNIVERSE, 2016). Eriyen saat ve karıncalar; Dali (1904-1989)'nin *'Belleğin Azmi'* tablosunda yer almaktadır. Eserde, yumuşak formda akan saat, zamanın akıp gittiğini vurgulamaktadır. Aynı resim içinde bulunan, ters çevrilmiş cep saati üzerindeki karıncalar, zamanı yiyerek ölümü ve aynı zamanda da üremeyi simgelemektedir. Yumurta figürü ise, Dali (1904-1989)'nin birçok resminde (Narcissus'un Metamorfozu, Yeni İnsanın Doğuşunu İzleyen Jeopolitik Çocuk, vb.) bulunmaktadır. Ona göre yumurta önemli bir metaforudur. Çünkü içinde hayat vardır ve kabuğu kırıp dışarıya çıkmak, doğmak anlamına gelir. Salvador Dali (1904-1989) *Uzay Venüs*'ü eserinde; bu unsurları, diğer resimlerindeki anlamlarına paralel olarak kullanmıştır. *Uzay Venüs* heykelindeki eriyen saat figürü; zamanın ilerlemesiyle güzelliğin geçiciliğini, karınca figürü; ölümü ve aynı zamanda çoğalmayı, yumurta figürü ise; yaşamın devamını ve geleceği temsil etmektedir. Heykelde biçimsel ikicilik genel hatlarıyla görülmez. Fakat kullanılan unsurlar incelendiğinde, ölümün ve çoğalmanın betimlendiği karınca figüründe ölüm - doğum ikiciliğine vurgulama yapılmıştır.

Gaia

Evren yaratılmadan önce hiç bir şekil almamış Khaos, uçsuz bucaksız boşluğu ve karanlığı tanımlar. İlk olarak Khaos'dan her şeyin dayanağı olarak Gaia (yer) meydana gelir. Aynı zamanda Gaia ilk tanrısal varlıklardan biridir. Gaia, Uranos (gök)'ü doğurur. Evren şekil almaya başladıktan sonra, onun üstünde yaşayacak olanları meydana getirmek gerekmektedir. Bunun içinde Gaia kendi öz oğlu Uronos ile birleşerek evrende yaşayacak canlıları meydana getirirler. Bu birleşmeden, on iki Titanlar, devler, yüz kolu ve elli başı olan değişik türde çocukları olur (Mylbourne&Stowell, 2011). Gaia ve Uranos, Yunan mitolojisinin ilk çifti olma özellikleriyle de bilinmektedir.

Gaia heykeli, Mısırlı heykeltıraş William Tucker (1935-) tarafından 1985 tarihinde yapılmıştır.

Resim17: William Tucker (1935-), Gaia, 1985

Sanatçının koleksiyonu

221 x 140 x 127 cm, bronz

Kaynak:Norbert Lynton (2015:342), Modern Sanatın Öyküsü

William Tucker'ın *Gaia* adlı çalışmasında (Resim 17), biçimsel olarak ikicilik göze çarpmazken, hikâyesine baktığımızda ikiciliğin varlığı net olarak görülmektedir. Gaia ve Uranos, hikayedeki eril - dişil ikiciliğini vurgulayan ilk noktadır. Yer veya toprak olarak da bilinen Gaia, ilk yaratılan tanrısal varlıklardandır. Uranos'u doğurarak evrende hüküm sürecektir olanların meydana gelmesini sağlamıştır. Burada yer - gök birleşmesi, aynı zamanda birlikteliğin anne - oğul ilişkisine dayanması karşımıza ikicilik olarak çıkmaktadır.

Sonuç

Bu çalışmada, Yunan mitolojisi içeriği taşıyan 20. yüzyıl eserleri, mitolojik hikâyeleri anlatılarak ele alınmıştır. Eserler ve hikâyeler, hem biçimsel hem de içerik olarak ikicilik açısından değerlendirilmiştir. Değerlendirmeler sonucunda eserlerdeki ve hikâyelerdeki ikiciliğin, insan yaşamı izlerini taşıdığı görülmüştür. İlk olarak görülen ikicilik; ölüm ve doğumdur. Bu ikicilik; *Deniz Kabuğundaki Venüs* (1931) (Resim 4), *Aphrodite II* (1943) (Resim 8), *Uyuyan Venüs* (1944) (Resim 10) ve *Pegasus'un Doğuşu* (1980) (Resim 15) eserlerinde karşımıza çıkmaktadır. İkinci olarak yansıyan ikicilik; iyiliğe ve kötülüğe sebep olan ateşin betimlenmesidir. Orozco (1883-1949) ateşin iyiliğini ve kötülüğünü *Prometheus* (1930) (Resim 3) adlı eserinde vurgulamıştır. Görülen diğer bir ikicilik ise; kadın - erkek arasındaki aşk olgusudur. De Chirico (1888-1978), *Hektor ve Andromache* (1966) (Resim 12) eserinde; Munch (1863-1944), *Eros ve Psyche* (1907) (Resim 1) tablosunda; Delvaux (1897-1994), *Pgymalion* (1939) (Resim 7) ve *Leda* (1948) (Resim 11) adlı tablolarında; Francis Picabia (1879-1953), *Hera* (1929) (Resim 2); Max Backmann (1884-1950) ise, *Odysseus ve Kalypso* (1943) (Resim 9) adlı eserlerinde kadın ve erkeği açıkça göstererek, aşkın varlığını hissettirmişlerdir.

Sanatçıların kendi bakış açıları ve üslupları ile yaklaştıkları eserlerde, üzerinde durulan ikiciliğin; iyi - kötü, ölüm - doğum ve çoğunlukla da eril - dişi olduğu görülmektedir. Ayrıca sanatçılar, insan yaşamının başrolü olan bu kavramlar dışında; fiziksel olarak farklı olan bedenlere (Resim 5), yer - gök formuna (Resim 7-10-11), karşıtlıkları çağrıştıran siyah - beyaz renge (Resim 11), yansıma ve gerçeğe (Resim 6), güzelliğe ve güzelliğin geçiciliğine (Resim 16), değerli ve değersiz olana (Resim 14) da değinmişlerdir. İkicilik düşüncesini yansıtan resimler; çağdaş sanatın her evresinde varlığını korumuştur.

KAYNAKLAR

Agızza, Rosa. *Antik Yunan'da Mitoloji*. Gözden geçirilmiş 2. baskı. Çeviren Z. Zühre İlkelen. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2006.

Altuner, İlyas. “Kartezyen Dualizm ve Ruhun Kavramsal Değişimi”. *İğdir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 4 (Ekim 2013): 55-67.

Bayraktar, Levent. *Bergson' da Ruh-Beden İlişkisi*. Yayımlanmamış doktora tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, 2003.

Beyaz, Mehtap. “Monizm ve Dualizme Karşı Biyolojik Doğallık: John Searle”. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Yyy: Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, 2014.

Bulfinch, Thomas. *Klasik Yunan ve Roma Mitolojisi*. Çev. Özgür Umut Hoşafçı. İstanbul: İnkılap Kitabevi, 2012.

Can, Şefik. *Klasik Yunan Mitolojisi*. İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2015.

Cevizci, Ahmet, dü. *Metafiziğe Giriş*. 1. baskı. İstanbul: Paradigma Yayınları, 2001.

christie's. (18 Haziran 2007) 10 Mayıs 2016. <http://www.christies.com/lotfinder/drawings-watercolors/francis-picabia-hera-5532312-details.aspx>

Edvard Munch-The Dance of Life. 10 Mayıs 2016. <http://www.edvardmunch.com/gallery/love/amor&psyche.htm>

Erbay Aslıtürk, Gül. “Duality in the Modern Turkish Ceramic Art Samples”. *Ceramic Art And Perception* 93 (Eylül 2013): 52-55.

- Ergüven, Emre. “Yunan Mitolojisi”. *Mitoloji* içinde, dü. Kültigin Kağan Akbulut. Çev. Nurettin Elhüseyni, 106-190. İstanbul: NTV Yayınları, 2010.
- Erhat, Azra. *Mitoloji Sözlüğü*. 6. baskı. Yyy: Yy, 1996.
- Fine Arts Museums of San Francisco. (ty) 11 Mayıs 2016. <https://art.famsf.org/salvador-dali/space-venus-201066>
- Gökberk, Macit. *Felsefe Tarihi*. 5. baskı. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1985.
- Grimal, Pierre. *Yunan Mitolojisi*. 2. baskı. Çev. Işık Ergüden. Ankara: Dost Kitabevi, 2009.
- Hançerlioğlu, Orhan. *Felsefe Ansiklopedisi*. Cilt III. Yyy: Yy, 1985.
- İşman, Sibel Almeklek. “20.yy Batı Resim Sanatında Aşk Olgusu”. Yayınlanmamış yüksek lisan tezi. İzmir: Ege Üniversitesi , 2007.
- Kahl, Joachim. “Grenzen der Liebe. Zwischen Begehren und Verweigern Eine Bildmeditation zu Max Beckmanns ‘Odysseus und Kalypso’(1943)”. (1 Haziran 2008) 24 Mayıs 2016. <http://www.kahl-marburg.privat.t-online.de/beckmann.pdf>
- Kaya, Korhan. *Hint Mitolojisi Sözlüğü*. Ankara: İmge Kitabevi, 2003.
- Kozanoğlu, Tahsin M. *Yunan Mitolojisi*. 1. baskı. İstanbul: Mitologya Yayıncılık, 1992.
- Kökten, Yavuz. “Mitoloji Dans ve Müzik”. *Türk-Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi* 2-3 (2014): 261-271.

Kuriş, Mehmet Tufan. “Günümüz Zihin Felsefesi Bağlamında İman ve Akıl” Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, 2008.

Lynton, Norbert. *Modern Sanatın Öyküsü*. 5. baskı. Çev. Cevat Çapan ve Sadi Öziş. İstanbul: Remzi Kitabevi, 2015.

Milbourne, Anna ve Stowell, Louie. *Yunan Mitolojisi*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2011.

Mythological Gallery. (ty) 20 Nisan 2016.
<http://www.maicar.com/GML/000PhotoArchive/Durand/slides/durand008.html>

Necatigil, Behçet. *100 Soruda Mitologya*. İstanbul: Gerçek Yayınevi, 1973.

pomona college museum of art. (ty) 25 Nisan 2016.
<https://www.pomona.edu/museum/collections/jos%C3%A9-clemente-orozco-prometheus>

Royal Museums Of Fine Arts Of Belgium. (ty) 11 Mayıs 2016. <https://www.fine-arts-museum.be/fr/la-collection/paul-delvaux-pygmalion>

Salvador Dali Museum. (ty) 5 Mayıs 2016. <http://thedali.org/exhibit/hallucinogenic-toreador/>

Salvador Dali Museum. “The Hallucinogenic Toreador”. (ty) 3 Mayıs 2016.
<http://thedali.org/exhibit/hallucinogenic-toreador/>

Soylu, Çisem. “Narsizm ve Narkissos'un Hikayesi”. (7 Mayıs 2014) 10 Mayıs 2016.
<http://www.makaleler.com/narsizm-ve-narkissosun-hikayesi>

TATE. (ty) 3 Mayıs 2016. <http://www.tate.org.uk/art/artworks/dali-metamorphosis-of-narcissus-t02343>

TATE. (ty) 20 Nisan 2016. <http://www.tate.org.uk/art/artworks/wheeler-aphrodite-ii-n05559>

TATE. (ty) 11 Mayıs 2016. <http://www.tate.org.uk/art/artworks/delvaux-sleeping-venus-t00134>

TATE. (ty) 11 Mayıs 2016. <http://www.tate.org.uk/art/artworks/delvaux-leda-t03361>

TATE. (ty) 8 Mayıs 2016. <http://www.tate.org.uk/art/artworks/pistoletto-venus-of-the-rags-t12200>

THE DALI UNIVERSE. (ty) 26 Mayıs 2016) <http://www.thedaliuniverse.com/en/sculpture-for-sale/space-venus-sculpture>

The Museum of Modern Art. (ty) 9 Mayıs 2016. <http://www.moma.org/collection/works/34095?locale=en>

The Museum of Modern Art. (ty) 11 Mayıs 2016) <http://www.moma.org/collection/works/81451?locale=en>

Timuçin, Afşar. *Felsefe Sözlüğü*. Genişletilmiş 5. baskı. İstanbul: Bulut Yayınları, 2000.

Tökel, Dursun Ali. *Divan Şiirinde Mitolojik Unsurlar*. Ankara: Akçağ Yayınları, 2000.

WikiArt. (ty) 24 Mayıs 2016. [http://www.wikiart.org/en/max-beckmann/odysseus-and-calypson-1943](http://www.wikiart.org/en/max-beckmann/odysseus-and-calyпсо-1943)

WIKIPEDIA The Free Encyclopedia. (21 Ekim 2015) 24 Mayıs 2016.
https://en.wikipedia.org/wiki/The_Hallucinogenic_Toreador

Yunan Mitolojisi. (ty) 10 Mayıs 2016. <http://www.yunanmitolojisi.com/tags/prometheus-kimdir.html>